

Asia: VN/1453/2025

Lausuntopyyntö pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Toimiala- ja etujärjestö

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

-

LAUSUNTO

-

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

1) Huomioita pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman taustalla olevista vaihtoehtoisista skenaarioista (suunnitelman luku 2)

Ympäristö edellä -vaihtoehto on ainoa, joka osoittaa uskottavan polun hiilineutraalisuuden saavuttamiseen vuonna 2035 ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuteen. Se on siis ainoa ilmastolain kanssa yhteensopiva vaihtoehto. Suomen tulee rakentaa pitkän aikavälin ilmastopolitiikka tämän vaihtoehdon ympärille. Ympäristö edellä -vaihtoehdossa päästövähennysten rinnalla huolehditaan metsien ja maaperän hiilinielujen kasvusta, ja samalla edistetään luonnon monimuotoisuuden elpymistä.

Suomi edellä -vaihtoehto osoittaa, miten politiikan epäjohtonmukaisuus ja lyhytnäköisyys sekä metsien hiilinielujen heikentyminen johtaisivat ilmastotavoitteiden karkaamiseen kauemmaksi. Todellisuudessa mennään Suomen etu edellä nimenomaan silloin, kun tehdään uskottavaa ilmastopolitiikkaa, joka johtaa myös hiilineutraaliuden- ja negatiivisuuden saavuttamiseen. Markkinat edellä -vaihtoehdossa päästövähennysten onnistuminen perustuu laajamittaisiin teknisiin hiilinieluihin, joiden toteutuminen ei ole varmaa ja joiden lisääntyvä käyttö kasvattaisi samaan aikaan hakkuita ja heikentäisi nieluja. Tällainen lähtökohta ei voi toimia Suomen ilmastopolitiikan

selkärankana, koska teknologiset ratkaisut eivät korvaa menettämiämme luonnon nieluja eivätkä ole vielä taloudellisesti varmistettavissa. Yhteiskunta edellä -vaihtoehdossa on oikeudenmukaisen siirtymän kannalta tärkeitä elementtejä, mutta se ei tuo riittävää varmuutta nielujen elpymisestä eikä päästövähennysten vauhdista.

Suomi edellä-, markkinat edellä- ja yhteiskunta edellä -kehityskuvien heikkouksien yhteinen nimittäjä on maankäyttösektorin epävarma tulevaisuus: ilman nielujen voimakasta vahvistamista hiilinegatiivisuutta Suomessa ei saavuteta. Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman skenaariot osoittavat selvästi, että Suomen ilmastolain tavoitteita ei saavuteta ilman maankäyttösektorin nielujen merkittävää ja nopeaa vahvistamista sekä päästövähennysten tehostamista kaikilla sektoreilla. WEM-perusskenaario osoittaa, että nykyisellä politiikalla ilmastotavoitteet jäävät saavuttamatta vuodesta 2030 alkaen ja koko tarkastelukauden ajan aina vuoteen 2050 saakka. Suomen ilmastopolitiikan ei tule nojata kehityskuviin, jotka jo lähtökohtaisesti rikkoo ilmastolakia.

2) Huomioita toimialakohtaisista etenemisvaihtoehdoista (suunnitelman luku 3)

Energiajärjestelmä

Energiajärjestelmän skenaariot osoittavat, että Suomen hiilineutraaliustavoite voi toteutua vain, jos energiajärjestelmän sähköistymistä ja energiatehokkuutta toteutetaan johdonmukaisesti myös maankäyttösektorin kestävyysnäkökulmasta. Kehityspolut eroavat toisistaan ennen kaikkea energiantuotannon rakenteen, bioenergian roolin ja sähkönkulutuksen kasvun osalta. Näistä eroista seuraa hyvin erilaisia vaikutuksia hiilinieluihin, luonnonvarojen käyttöön ja huoltovarmuuteen.

Esimerkiksi Markkinat edellä -vaihtoehdossa luotetaan vahvasti teknologisiin hiilinieluihin sekä merkittävään energiantuotannon kasvuun, mikä lisää painetta metsiin ja kasvattaa luonnonvarojen käyttöä. Suomi edellä -vaihtoehdossa huoltovarmuutta vahvistetaan kotimaisella energiantuotannolla, mutta energiankulutus ja bioenergian tarve säilyvät korkeina, mikä heikentää nielujen elpymismahdollisuuksia. Yhteiskunta edellä -malli tuo esiin hajautetun energiantuotannon ja energiatehokkuuden potentiaalin, mutta nojaa liiaksi vapaaehtoisuuteen ja jättää ilmastotavoitteiden saavuttamisen epävarmaksi. Ympäristö edellä -vaihtoehto yhdistää päästövähennykset ja nielujen vahvistamisen rajoittamalla bioenergian käyttöä, vähentämällä energiankulutusta ja turvaamalla metsien hiilensidonnan.

Skenaariot osoittavat, että Suomen energiajärjestelmän on tulevaisuudessa perustuttava tehokkuuteen ja luonnonvarojen rajoitettuun käyttöön.

Teollisuus ja palvelut

Ne vaihtoehdot, joissa kotimaisen energiaintensiivisen teollisuuden tuotanto ja investoinnit kasvavat voimakkaasti, lisäävät myös energiankulutusta ja metsien käyttöön kohdistuvaa painetta. Tämä kasvattaa riskiä siitä, että maankäyttösektori ei kykene palautumaan vahvaan nieluun ilmastolain

edellyttämällä aikataululla. Skenaarioissa, joissa digitalisaation ja teknologisen kehityksen oletetaan kiihdyttävän teollisuuden arvonlisää, sähkönkulutuksen voimakas kasvu muodostaa uuden haasteen energijärjestelmälle ja hiilinielujen turvaamiselle.

Teollisuuden ilmastoratkaisujen tulee olla sellaisia, että energiankulutus ja materiaalivirrat pysyvät luonnon kantokyvyn rajoissa. Metsäteollisuuden kehitysoletukset ovat ilmastotavoitteiden kannalta ratkaisevia. Korkeat hakkuutasot heikentävät nieluja ja siten vaikeuttavat ilmastolain velvoitteiden täyttämistä. Ympäristö edellä -vaihtoehdossa, jossa puun käyttöä vähennetään ja tuotanto kohdennetaan pitkäikäisiin tuotteisiin, metsien hiilinielu voi elpyä ja tukea hiilineutraaliuden saavuttamista.

Liikenne

Vaihtoehdot, jotka nojautuvat merkittävästi biopolttoaineisiin, lisäävät kilpailua biomassasta ja heikentävät edellytyksiä vahvistaa maankäyttösektorin hiilinieluja. Esimerkiksi Suomi edellä -vaihtoehdossa polttomootoriautojen myyntiä jatketaan pitkälle 2040-luvulle, mikä hidastaa sähköistymistä ja kasvattaa energiankulutusta juuri silloin, kun sen pitäisi kääntyä laskuun. Esimerkiksi Markkinat edellä -skenaario tuottaa päästövähennyksiä nopeammin, mutta sen perustuminen laajamittaisten sähköpolttoaineiden ja vedyn varaan tuo mukanaan merkittäviä epävarmuuksia kustannusten ja infrastruktuurin osalta.

Ympäristö edellä -vaihtoehto tarjoaa liikenteelle ainoan johdonmukaisen tiekartan hiilinegatiivisuuteen. Päästövähennykset syntyvät pääosin suorasta sähköistymisestä ja liikennesuorituksen vähentämisestä, mikä vähentää polttoainekysyntää voimakkaammin kuin muissa vaihtoehdoissa. Liikennesuorituksen vähentämiseksi tulisi toteuttaa rakenteellisia muutoksia, jotka lisäävät julkisen liikenteen käyttöä sekä edistävät kävelyä ja pyöräilyä.

Rakennukset

Kestävä rakennuspolitiikka edellyttää, että resurssitehokkuus ja olemassa olevan rakennuskannan hyödyntäminen asetetaan etusijalle. Ympäristö edellä -skenaario vastaa tähän selkeimmin, siinä tilatarpeet tyydytetään ensisijaisesti korjaamalla ja käyttötarkoituksia muuntamalla, ja uusi rakentaminen kohdistuu vain todellisiin tarpeisiin. Samalla se perustuu korkeaan energiatehokkuuteen, sekä fossiilisen lämmityksen nopeaan poistumiseen, mikä on välttämätöntä rakennussektorin päästöjen saavuttamiseksi ilmastolain edellyttämälle tasolle.

Maatalous

Skenaariot, joissa kulutustottumusten ei oleteta muuttuvan ja eläintuotanto pyritään säilyttämään lähes ennallaan, johtavat väistämättä siihen, että maatalouden päästöt alenevat vain vähän. Tämä on selkeästi nähtävissä huoltovarmuutta painottavassa vaihtoehdossa, jossa maataloustuotanto säilyy ennallaan ja turvepeltojen päästöjä hillitseviä toimia ei tehdä tarpeeksi laajasti.

Vaihtoehdot, joissa eläinperäisten tuotteiden kulutus vähenee ja kasvipohjaisen tuotannon rooli kasvaa, tarjoavat ainoat uskottavat polut maatalouden päästöjen merkittävälle laskulle. Päästövähennykset syntyvät erityisesti turvepeltojen vettämisestä ja kosteikkoviljelystä, lannoituksen vähentämisestä sekä eläinmäärän kohtuullistamisesta. Näissä vaihtoehdoissa myös maankäytön mahdollisuudet hiilinielujen vahvistamiseen paranevat olennaisesti.

Maankäyttösektori

Esitetyt etenemisvaihtoehdot osoittavat suuria eroja erityisesti metsien käsittelyn ja hakkuutason osalta. Ympäristö edellä -vaihtoehto tarjoaa polun ilmastotavoitteiden saavuttumiseksi, sillä maltillinen hakkuutaso ja metsien suojelu mahdollistavat maankäyttösektorin kääntymisen vahvaksi nieluksi jo 2030-luvun alkupuolella. Tämä on välttämätöntä, jotta Suomen hiilinielut saataisiin palautettua.

Teknologia edellä -vaihtoehdossa korkea hakkuutaso pitää maankäyttösektorin päästölähteenä pitkälle tulevaisuuteen, mikä on ilmastotavoitteiden ja EU:n LULUCF-velvoitteiden näkökulmasta kestäväntöntä. Suomi edellä -vaihtoehto jää selvästi jälkeen nielujen vahvistamisessa, sillä siinä ei huomioida riittävästi hiilivarastojen pitkäjänteistä säilyttämistä. Yhteiskunta edellä -vaihtoehdon vaikutus hiilinielujen kokonaiskehitykseen jää rajalliseksi ilman laajempaa suojelu- ja ennallistamispanostusta.

Ympäristö edellä -vaihtoehdossa metsitys ja kosteikkoviljely voivat merkittävästi vahvistaa hiilinieluja, kunhan toimet toteutetaan ekologisesti kestävin menetelmin ja pitkäjänteisesti. Kokonaisuutena maankäyttösektorin ilmastoratkaisujen tulisi perustua pitkäjänteiseen hiilivarastojen turvaamiseen. Ilmastotavoitteiden mukainen etenemispolku on se, jossa maankäyttösektorista tehdään pitkäjänteisesti vahva hiilinielu kestävien metsänhoitomenetelmien ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kautta.

3) Huomioita kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien kehitysnäkymistä (suunnitelman luku 4)

Suomen luonnonsuojeluliitto painottaa, että pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman tulee perustua luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja ekologisesti kestäviin menetelmiin. Poliitiikan painopiste tulee selkeästi olla päästöjen vähentäminen kaikilla sektoreilla, luonnon hiilinielujen vahvistaminen, sekä kulutuksen vähentäminen ja kiertotalouden vahvistaminen. Suomen tulisi olla ilmastolain mukaan hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä, ja pitkällä aikavälillä suunnitelman pitäisi ohjata hiilinegatiivisuuteen.

Kiertotalous muodostaa keskeisen kokonaisuuden päästövähennysten kannalta. Kiertotalouden tulisi olla keskeinen läpikantava teema menetelmiä tarkasteltaessa resurssitehokkuuden ohella. Kiertotalouden ohella on välttämätöntä huomioida myös kulutuksen vähentäminen, jota tulee johdonmukaisilla politiikkatoimilla vahvasti myös tukea.

Sähköistymisellä on teollisuudessa, lämmöntuotannossa ja liikenteessä päästövähennyspotentiaalia, kun se korvaa fossiilisia tai polttoon perustuvia polttoaineita. Sähkön tulisi kuitenkin olla aina uusiutuvasti tuotettua. Suunnitelmassa nostetaan päästöjä vähentävänä menetelmänä raskaan liikenteen pitempien matkojen sekä meri- ja lentoliikenteen osalta myös epäsuora sähköistäminen esimerkiksi sähköpolttoaineiden avulla. Luonnonsuojeluliitto korostaa, että sähköpolttoaineet ovat ilmastoystävällisiä ainoastaan, jos ne tuotetaan lisäksi uusiutuvalla energialla.

Sähköpolttoaineiden kehitys ei saa muodostua perusteeksi fossiilisten polttoaineiden infrastruktuurin ja teknologian jatkokäytölle.

Suunnitelman luonnoksessa kuvaillaan, että vuoteen 2050 mennessä Suomen ydinenergiakenttä olisi todennäköisesti nykyistä monipuolisempi, jossa on mukana pienempiä SMR-laitoksia.

Luonnonsuojeluliiton näkökulmasta lisäydinvoimalle ei ole tarvetta. Ydinvoiman lisärakentaminen ei ole nopein eikä kustannustehokkain tapa vastata energiakriisiin tai ilmastotavoitteisiin.

Ydinvoimaloiden tuottaman ydinjätteen käsittelyyn ja sijoittamiseen liittyy yhä ratkaisemattomia ympäristöriskejä, mukaan lukien pienydinvoimaloissa. Myös turvallisuuspoliittisesti kannattaa ydinvoimaloiden sijasta panostaa hajautettuihin ja täysin kotimaisiin uusiutuviin energiaratkaisuihin.

Suunnitelmassa kiinnitetään huomiota vetyteknologiaan, jonka käyttö voi vähentää päästöjä sektoreilla, joissa suora sähköistys on haasteellista. Vedyn tuotannossa on tärkeä huomioida tuotantotapa, eli vain uusiutuvalla energialla tuotettu vety sähkön tavoin edistää fossiilista polttoaineista irrottautumista. Vetyyn liittyvät investoinnit eivät saa heikentää luonnon monimuotoisuutta, eikä energiatehokkuustavoitteita. Vetyinfrastruktuurin rakentaminen edellyttää huolellista ympäristövaikutusten arviointia sekä maankäytön ja luonnon monimuotoisuuden huomioimista jo suunnitteluvaiheessa.

Maatalouden päästöjen vähentämiseksi suunnitelmassa tunnistetaan sektorin teknologinen kehitys, joka mahdollistaa paremmin esimerkiksi tilakohtaisten päästöjen seurannan. Digitaalinen kehitys on positiivista, kun se tukee maatalouden päästöjen hallintaa. Keskeistä kuitenkin on myös tuotannon ja kulutuksen vähentäminen kestäväälle tasolle kokonaisuudessaan.

Erityisesti turvemaidella on ratkaiseva rooli päästöjen vähentämisessä. Suunnitelmassa nostetaan turvemaiden osalta tehokkaimpina keinona pohjaveden pinnan korkeuden säätämiseen liittyvät toimet. Suomen luonnonsuojeluliitto näkee suurimman maatalouden päästövähennyspotentiaalin liittyvän juuri turvemaiden toimiin. Suomen peltopinta-alasta noin 10 % on turvemaita, mutta ne aiheuttavat noin puolet kaikista maatalouden päästöistä. Luonnonsuojeluliiton näkökulmasta turvemaiden ojitukset tulisi lopettaa kokonaan ja turvepeltojen pohjaveden pinnan nostolla tai alueen vesittämisellä on mahdollista saada aikaan merkittäviä päästövähennyksiä.

Kuluttajien ruokavaliovalinnat voivat myös ohjata tuotantoa maatalouden osalta vähäpäästöisempään suuntaan, ja tätä tulisi edistää rakenteellisesti esimerkiksi

ravitsemussuosituksien kautta. Muutos tunnistetaan suunnitelmassa, mutta sen epäillään olevan hidasta.

Suunnitelmassa tunnistetaan metsätaloudessa monimuotoisuuden ja ilmaston kannalta myönteiset jatkuvapeitteisen metsänhoidon menetelmien ja sekametsäisyyden yleistyminen. Jatkuvalla kasvatuksella voidaan vähentää päästöjä olennaisesti etenkin turvemaidella. Tämä on tärkeää myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen puolesta, kun monimuotoisemmat metsät kestävät paremmin sään ääri-ilmiöitä. Lisäksi pitkäikäisten puutuotteiden osuuden nähdään suunnitelmassa kasvavan. Nämä ovat tärkeitä kehityssuuntia hiilinielujen vahvistamisen kannalta.

4) Puuttuuko suunnitelmassa kuvattujen kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien joukosta joku keskeinen menetelmä (suunnitelman luku 4)?

Suunnitelmassa ei käsitellä riittävästi toimia, jotka yhdistävät ilmastotoimet ja luonnon monimuotoisuuden toimia. Ilmastotoimet ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen toteutuvat parhaiten samanaikaisesti, kun nielujen vahvistamista pidetään johdonmukaisesti politiikan keskiössä. Hiilinegatiivisuus saavutetaan vain, jos maankäyttösektori käännetään vahvaan nettonieluun ja päästövähennykset toteutetaan kaikilla sektoreilla huomattavasti nykyistä nopeammin. Ekologisesti kestävä ilmastopolitiikan kannalta olisi välttämätöntä tarkastella ilmastotoimia ja luonnon monimuotoisuutta yhtenä kokonaisuutena.

Luonnonsuojeluliiton näkökulmasta keskeinen puute liittyy kulutuksen ja materiaalivirtojen vähentämiseen. Hiilinegatiivisuutta ei voida saavuttaa, jos kokonaiskulutus ja luonnonvarojen käyttö jatkaa kasvuaan. Materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen, tuotteiden käyttöiän pidentäminen ja kestävien elintapojen edistäminen ovat ratkaisevia ja niiden tulisi olla pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman keskiössä.

Myös esimerkiksi maataloussektorin tuotantolähtöiset päästövähennykset eivät yksin riitä, jos suomalaisten ruokavalion hiilijalanjälki säilyy ennallaan. Kasvipohjaisen ruokavalion ja tuotannon edistäminen on merkittävä osa ilmaston kannalta kestävää tulevaisuutta.

5) Muita huomioita pitkänaikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Aikataulua koskeva huomio: lausuntoaika 7.-23.11.2025 on poikkeuksellisen lyhyt. Lyhyt lausuntoaika rajoittaa eri toimijoiden mahdollisuuksia perusteelliseen analyysiin ja tasavertaiseen osallistumiseen. Jatkossa olisi tärkeää varata laajoille suunnitelmille pidempi lausuntoaika, jotta valmisteluun osallistuminen ja laatu voidaan varmistaa.

Immonen Nelli
Suomen luonnonsuojeluliitto ry